

הַלְבוֹת יְבוּם וְחִלְצָה פָּרָק ב

א. מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שֶׁלֹּא יָבוֹא הַיָּבָם עַל יְבֻמָּתוֹ, עַד שִׁיקְדָּשׁ אוֹתָהּ בַּפָּנִי שְׁנֵי עֲדִים בַּפְּרוּטָה, אוּ בַשְּׁווֹה פְּרוּטָה; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא מֵאִמֶּר. וְאֵין הַמֵּאִמֶּר קוֹנֶה בַיָּבֻמָּה קִנְיָן גָּמוּר, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר; וְהַעוֹשֶׂה מֵאִמֶּר בַּיָּבֻמָּתוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ לֹא עָשָׂה כְּלוּם, שְׂאִין הָאִשָּׁה מִתְקַדְּשֶׁת אֲלֵא לְרִצּוֹנָהּ. וְקִטְנָה מִן הָאֲרוּסִין, אֵין עוֹשִׂין בָּהּ מֵאִמֶּר אֲלֵא מִדַּעַת אֲבִיהָ.

ב. וְכִשֶּׁם שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת יְבֻמָּתוֹ, כֵּךְ הוּא מְבָרֵךְ בְּרַכַּת נִשְׁוֹאִין בַּעֲשָׂרָה; וְכוֹתֵב כְּתֻבָּה, כְּדִין כָּל נוֹשֵׂא אִשָּׁה. וְאִם בָּא עַל יְבֻמָּתוֹ, וְלֹא עָשָׂה מֵאִמֶּר קִנְיָן גָּמוּר, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדֵּשׁ אַחֵר הַבְּעִילָה; וּמִפִּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת, וְכוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה.

ג. הֵבֵא עַל יְבֻמָּתוֹ בֵּין בְּשׁוּגְגָה בֵּין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִנּוּס בֵּין בְּרִצּוֹן, בֵּין שֶׁהָיָה הוּא מִזִּיד וְהָיָה שׁוּגְגָה אוּ אִנּוּסָה, בֵּין שֶׁהָיָה הָיָה מִזִּידָה וְהוּא שׁוּגְגָה אוּ אִנּוּס, בֵּין שֶׁהָיָה יִשְׁנָה בֵּין שֶׁהָיָה עֶרְוָה, בֵּין שֶׁבָּא עָלֶיהָ כְּדֶרֶכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדֶרֶכָּהּ, אֶחָד הַמַּעֲרָה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר קִנְיָה.

ד. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמורִים, שֶׁנִּתְפָּוֶן לְבַעַל; אֲבָל אִם נָפַל וְנִתְקַע בָּהּ, אוּ שֶׁבָּא עָלֶיהָ שְׁכוּר שְׂאִינוֹ מְכִיר כְּלוּם, אוּ יָשָׁן לֹא קִנְיָה. נִתְפָּוֶן לְהַטִּיחַ בַּכּוֹתֵל, וְהַטִּיחַ בַּיָּבֻמָּתוֹ לֹא קִנְיָה; לְהַטִּיחַ בַּבֶּהֱמָה, וְהַטִּיחַ בַּיָּבֻמָּתוֹ קִנְיָה, שֶׁהָרִי נִתְפָּוֶן לְשֵׁם בְּעִילָה מִכָּל מְקוֹם.

ה. יָבֻמָּה שֶׁנִּתְיָבֻמָּה, וְאִמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, לֹא נִבְעֲלָתִי וְאִךְ עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר, בְּעֲלָתִי כּוֹפִין אוֹתוֹ שִׁיחַלֵּץ לָהּ, הוֹאִיל וְקִדָּם וְגִרְשָׁהּ בָּגֵט; וְאִם עָדִין לֹא גִרַשׁ, כּוֹפִין אוֹתוֹ שִׁיבְעֵל, אוּ יִחַלֵּץ וְיוֹצִיא בָּגֵט.

ו. גִּרְשָׁהּ לְאַחֵר שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְהָיָה אוֹמְרָתָהּ, לֹא נִבְעֲלָתִי מִבְּקָשִׁים מִמֶּנּוּ שִׁיחַלֵּץ לָהּ; וְאִם הָיָה מוֹדָה שֶׁלֹּא בָּעַל, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלֵּץ. הָיָה אוֹמְרָתָהּ, נִבְעֲלָתִי, וְהוּא אוֹמֵר, לֹא בְעֲלָתִי אֵינָה צָרִיכָה חִלְצָה: שְׂאִין זֶה נֶאֱמָן לְאַסְרָהּ עַל כָּל אָדָם, אַחֵר שֶׁכִּנְסָהּ.

ז. מִי שֶׁמָּת וְהִנִּיחַ אַחִים רַבִּים מִצּוֹה עַל הַגָּדוֹל לְיִבָּם אוּ לְחַלֵּץ, שֶׁנֶּאֱמָר "וְהָיָה, הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד . . ." (דְּבָרִים כה, ו): מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוֹ שְׂאִינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא בַּבְּכוֹר שְׁלֹא אֶחָיו, כְּלוּמָר גָּדוֹל הָאֶחָיו יָקוּם עַל שֵׁם אֶחָיו הַמָּת; וְזֶה שֶׁנֶּאֱמָר "אֲשֶׁר תֵּלֵד" מִשְׁמַעוֹ אֲשֶׁר יִלְדָה הָאֵם, עִם מִשְׁמַע אֲשֶׁר תֵּלֵד הַיָּבֻמָּה.

ח. לֹא רָצָה הַגָּדוֹל לְיִבָּם, מְחַזְרִין עַל כָּל הָאֶחָיו; לֹא רָצוּ חוֹזְרִין אֲצֵל הַגָּדוֹל וְאוֹמְרִין לוֹ, עָלֶיךָ מִצּוֹה, אוּ חַלֵּץ אוּ יָבָם. וְאֵין כּוֹפִין אֶת הַיָּבָם לְיִבָּם, אֲבָל כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלֵּץ.

ט. אִמֵּר הַגָּדוֹל, הַמִּתֵּינִי עַד שִׁיִּגְדִּיל הַקֶּטָן, אוּ עַד שִׁיָּבֹא הַהוֹלֵךְ, אוּ עַד שִׁיִּבְרִיא הַחֲרָשׁ, וְנִמְלָכִין בּוֹ, וְאִם לֹא יִרְצָה, אֲנִי אֵיבָם אוּ אֶחָלֵץ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; אֲלֵא אוֹמְרִין לוֹ, עָלֶיךָ מִצּוֹה, אוּ יָבָם אוּ חַלֵּץ.

י. וְכֵן אִם הָיָה הַגָּדוֹל בְּמִדְיָנָה אַחֲרֵת אֵין אֶחָיו הַקֶּטָן יָכוֹל לוֹמַר, עַל אֶחָי הַגָּדוֹל הָיָה הַמִּצּוֹה, הַמִּתֵּינִי לוֹ עַד שִׁיָּבֹא; אֲלֵא אוֹמְרִין לָזֶה שֶׁהוּא כָּאֵן, יָבָם אוּ חַלֵּץ.

יא. יָבֻמָּה הָרְאוּיָה לְיָבוּם שֶׁלֹּא רָצָתָה לְהַתִּיבָם דִּינָהּ כְּדִין מוֹרְדָתָהּ

על בעלה, וכופין את יבמה לחלוץ לה; ותצא בלא כתבה. הניח אחיו נשים רבות כל מי שתבע היבם מהן ליבום ולא רצת היא המורדת, וחולץ לה; ותצא בלא כתבה. ושאר צרותיה שלא נתבעו, נוטלות כתבתן כשאר האלמנות.

יב. היו היבמין רבים, ותבע אותה הגדול ליבום, והיא אינה רוצה בו, ורוצה באחיו אין שומעין לה, שמצוה בגדול. אמר הגדול, איני רוצה לא לחלוץ ולא ליבם, הרי אחי לפניך, ותבע אותה אחד מן האחין ליבום, והיא אינה רוצה בו, ורצת באח אחר, והוא רוצה בה אין זו מורדת: מאחר שנסתלק הגדול שמצוה בו, הרי כלן ראויין; והואיל והיא רוצה באחד מהן, והוא רוצה בה הרי זו לא מרדה.

יג. ולא עוד, אלא אם היה אחד מהן במדינה אחרת, ואמרה, הריני ממתנת עד שיבוא ויבם אותי, אבל זה איני רוצה בו אין זו מורדת. ואומרין לזה שאינו הגדול שתובע אותה, אם תרצה לחלוץ לה ולתן לה כתבתה, חלוץ; ואם לאו, הרי רצת שתשב עד שיבוא אחיך הואיל ואין לך דין קדימה עליו.

יד. בא זה שתלתה בו, ולא רצה בה חוזרין אצל זה שתבע אותה ליבום, והיא אינה רוצה בו. ואומרין לה, אין כאן מי שרוצה ליבם אלא זה, ומצות יבום קודמת או תתיבם לו, או תצא בלא כתבה כדין כל מורדת.

טו. כל יבמה שאמרנו שדינה שתחלוץ ולא תתיבם הרי זו נוטלת כתבתה, אם יש לה כתבה, כשאר כל האלמנות. וכן אם היה יבמה מכה שחין, או שיש בו שאר מומי אנשים חולץ לה, ונוטלת כתבתה. נלדו בה מומין, כשהיא שומרת יבם נסתחפה שדהו: ואם לא רצה ליבם, יחלוץ ויתן כתבה.

טז. יבמה שנדרה הנדה מיבמה בחיי בעלה, או שנדרה הנדה מפל היהודיים כופין אותו שיחלוץ לה, ותטל כתבתה. ואם נדרה לאחר מיתת בעלה, מבקשין ממנו שיחלוץ לה; ואם לא רצה, הרי זו מורדת. וכן אם נתפונה בנדרה, אפלו בחיי בעלה, כדי שלא ייבם אותה אין כופין אותו לחלוץ, אלא אם כן מרדה ותצא בלא כתבה.

יז. יבמה שתבעה היבם לחליצה, והיא אומרת, איני חולצת ולא נוטלת כתבה, אלא אשב בבית בעלי כשאר האלמנות אין שומעין לה: שהרי הקנו אותה לזה מן השמים; ורצה מיבם, רצה חולץ ונותן כתבתה. ולא עוד, אלא אפלו אמרה, אני נזנת משלי, ואשב עגנה כל ימי אין שומעין לה: שהרי היבם אומר לה, כל זמן שאת זקוקה בי, אין נותנין לי אשה; ואפלו היה נשוי, אפשר שישא אשה אחרת, או תהיה לו מריבה בתוך ביתו, מפני היבמה.

יח. יבמה שלא היה לה על בעלה כתבה, מפני שהיתה אסורה עליו, והרי היא מתרת ליבם, כמו שיתבאר אם רצה היבם ליבם, מיבם; ואין לה עליו כתבה, בדרך שלא היה לה על בעלה. ודינה עם יבמה בתוספת, כמו שהיה עם בעלה; אבל אם לא כתב לה בעלה כתבה, או שמכרה לו כתבתה, או מחלה אותה צריך היבם לכתב לה כתבה, כשאר האלמנות.

יט. היבמה קדם שיבוא עליה יבמה, או קדם שיחלוץ לה

הָרִי הִיא אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לְזָר, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא-תִהְיֶה אִשְׁתְּ-הַמֵּת
הַחוּצָה, לְאִישׁ זָר" (דברים כה,ה). וְאִם נִשְׂאֵת לְאַחֵר, וּבִעֲלָהּ
לִזְקָה הוּא וְהִיא, וּמוֹצִיָּאָה בִּגְט, וְאֶפְלוּ הָיוּ לָהּ כַּמָּה בָּנִים;
וְנֶאֱסְרָה עָלָיו, וְעַל יְבָמָהּ. וְיְבָמָהּ חוֹלֵץ לָהּ, וְאַחֵר כֶּךָ תִּהְיֶה
מִתַּת לְאַחֲרִים.

ב. נִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, לֹא נֶאֱסְרָה עַל יְבָמָהּ; אֲלֹא נוֹתֵן לָהּ הַזֶּר
שֶׁקֻּדְּשָׁהּ גִּט, וְיְבָמָהּ מֵיבָם אוֹ חוֹלֵץ. וְאִם הָיָה יְבָמָהּ כּוֹהֵן,
שְׂאִינּוּ יָכוֹל לִשְׂאֵא גְרוּשָׁה תֵּצֵא מִן הַזֶּר בִּגְט, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
הַחוּטָא נִשְׁכָּר; וַיַּחֲלֵץ לָהּ יְבָמָהּ.

בא. חֲזַר הַזֶּר שֶׁגִּרְשָׁה מִן הָאֲרוּסִין, וְנִשְׂאָה אַחֵר שֶׁחֲלָץ לָהּ
יְבָמָהּ אֵין מוֹצִיָּאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. אָבֵל אִם גִּרְשָׁה מִן הַנִּשְׂוֹאִין,
וְחָזַר וְנִשְׂאָה אַחֵר שֶׁחֲלָצָהּ מוֹצִיָּאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהִיא
דּוֹמָה לְאִשְׁתְּ אִישׁ שֶׁנִּשְׂאֵת, וְכֹא בַּעֲלָהּ, שֶׁהִיא אֲסוּרָה עַל זֶה
וְעַל זֶה, כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְהַיְבָמָה שֶׁזָּנְתָה, וְהִיא זְקוּקָה לֹא נֶאֱסְרָה
עַל יְבָמָהּ; אֲלֹא רָצָה חוֹלֵץ, רָצָה מֵיבָם.

בב. כָּל יְבָמָה שֶׁהִיא סֶפֶק מִדְּבָרֵיהֶם אִם יֵשׁ עָלֶיהָ זִיקַת יָבָם, אוֹ
אֵין עָלֶיהָ זִיקַת יָבָם כְּגוֹן יְבָמָה שֶׁיִּלְדָּה וְלֹד שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו
וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם, שְׁדִינָה שֶׁתַּחֲלֵץ מִסֶּפֶק מִדְּבָרֵיהֶם
כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ אִם הִלָּכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר קֹדֶם חֲלִיצָהּ, חוֹלֵץ
לָהּ יְבָמָה וְתִשָּׁב עִם בַּעֲלָהּ; וְאִם נִתְקַדְּשָׁה לְכוֹהֵן שֶׁהוּא אֲסוּר
בַּחֲלוּצָה, אֵינּוּ חוֹלֵץ לָהּ, שְׂאִין אוֹסְרִין עַל זֶה אֲשֶׁתּוֹ, מִסֶּפֶק
דְּבָרֵיהֶם. גִּרְשָׁה הַכּוֹהֵן, אוֹ מֵת הָרִי זֶה חוֹלֵצֶת, וְאַחֵר כֶּךָ תִּנָּשֵׂא
לְאַחֲרִים לְכַתְּחִלָּה.